

Projekt plinske termoelektrane Peruća na rijeci Cetini u Hrvatskoj pokušava se brendirati kao važan državni strateški projekt. Međutim, bez državne intervencije on nije tržišno održiv, a kamoli isplativ. Ekolozi su očekivano suglasni u odbacivanju termoelektrane zbog velike štete po okoliš. A firma koja investira u projekt ima, dakako, poveznice s vladajućom strankom.

“Posao desetljeća”, “energetska revolucija”, “jedinstveni energetska projekt” – tako su redom Jutarnji list, Nacional i Privredni vjesnik pozdravili projekt Vis Viva, kojim se planira izgradnja reverzibilne hidroelektrane Vrdovo i plinske termoelektrane na Perući. Dok je projekt reverzibilne hidroelektrane Vrdovo struka blagonaklono pozdravila, sporna termoelektrana na Perući uzburkala je vode, primarno one znanstvenika i stanovnika cetinskog kraja.

Impozantne brojke energetske kapaciteta kojima se razbacivalo govoreći o plinskoj termoelektrani na jezeru Peruća, alarmirale su znanstvene krugove jer bi predviđenim kapacitetom proizvodnje električne energije od ukupno 500 MW, termoelektrana na Perući bila najveća te vrste u Hrvatskoj. Znanstvenici ukazuju da je takav projekt prekapacitiran za Peruću i rijeku Cetinu. Posljedice koje bi stvorio na okoliš i lokalno stanovništvo ne mogu se jednostavno opravdati ekonomskim pokazateljima uz ignoriranje onih ekoloških.

U kontekstu utjecaju na okoliš, prvi problem na koji struka upozorava grijanje je rijeke Cetine preko izbacivanja vode iz termoelektrane. Naime, termoelektrana bi se hladila vodom iz Perućkog jezera i potom izbacivala u Cetinu. Po njihovim proračunima, zimi bi se radom termoelektrane Cetina zagrijala oko 3 stupnja Celzijeva, što je u granicama dopuštenog. Međutim, ljeti, kada je protok vode oko 10 puta manji nego u zimskom i jesenskom periodu, temperatura Cetina bi se digla nekoliko desetaka stupnjeva više, upozoravaju znanstvenici. Direktni rezultat toga bi bio kolaps ekosistema na Cetini i prateći pomor biljnog i životinjskog svijeta. Nadalje, voda za hlađenje, morala bi se tretirati kemijskim sredstvima kako bi se spriječilo množenje gljivica i algi.

Utjecaj na zdravlje

Još jedan faktor utjecaja na okoliš su ispušni plinovi. Znanstvenici su izračunali da bi se u termoelektrani kapaciteta koji je predviđen na Cetini, u sekundi ispuštalo 620 kilograma ispušnih plinova. Među ostalim, teških metala i čađe, koji su dokazano jedni od uzročnika kancerogenih bolesti. Dok većina relevantnih znanstvenika u Hrvatskoj negativno prikazuje utjecaj takvog projekta na okoliš, s druge strane, službena studija o utjecaju na okoliš uopće ne navodi negativne podatke. Međutim, to nije ni za očekivati jer firma koja je radila studiju o utjecaju na okoliš, zagrebački Elektroprojekt, sudjeluje direktno u izgradnji Vis Viva projekta.

Dok bi javnost u studiji mogla očekivati nekakve kompleksne proračune o utjecaju termoelektrane na zrak, vodu, tlo i ostale relevantne faktore, toga zapravo u studiji nema. Izuzev nekoliko tablica s općim podacima o konfiguraciji terena i atmosferskim uvjetima, većina studije je zapravo deskriptivna, poput nekog priručnika za početnike. Jedan dio studije posebno zaokuplja pozornost, a to je dio gdje su navedene najčešće dijagnoze bolesti ljudi u Dalmatinskoj zagori.

Prema podacima registra Državnog zavoda za javno zdravstvo u Splitu, to su bolesti srca i pluća poput akutnog infarkta, ishemijske bolesti srca, infekcije dišnog sustava, bronhitis, astma i ostale. U nastavku tog pomalo bizarnog ekspezea, zaključuje se da je rak pluća kod muškaraca u 83 posto slučajeva uzrokovan pušenjem, dok je kod žena to 34 posto.

Onečišćenje okoliša, prema dosadašnjim znanstvenim spoznajama, je uzrokovalo oko 2 posto slučajeva raka. Ovaj dio studije indirektno ukazuje da je zapravo, pušenje veći uzročnik bolesti kod lokalnog stanovništva, nego što bi to bili ispušni plinovi termoelektrane. Uz takvu perfidnu konstataciju, teško se oteti dojmu da investitori ovog revolucionarnog projekta žele a priori oprati ruke od ikakve odgovornosti od potencijalnog efekta na zdravlje stanovnika u okolici termoelektrane.

Sustav tržišnih premija: proturječje državne energetske strategije

Kao što je primjetio Miroslav Cvitković, doktorand fizike sa instituta Ruđer Bošković, ako je projekt termoelektrana već štetan za okoliš, onda mora biti bar ekonomski opravdan.

Međutim, kad se brojke stave na papir, izgleda da projekt nema ni ekonomsko pokriće.

Naime, po proračunu Cvitkovića i ostalih znanstvenika, koji su oponenti projekta, ispada da bi sami troškovi plina za proizvodnju jednog MW iznosili 52 eura, a tržišna cijena po kojoj se prodaje MW iznosi 40 eura. U tih 52 eura troška proizvodnje, nisu uključeni troškovi investicije, radnika i poreza. Kad se zbroje i ostali troškovi proizvodnje, proizvodna cijena MW koju bi proizvela termoelektrana Peruća u potpunosti gubi svoje ekonomsko utemeljenje. Sljedeće pitanje koje se onda postavlja jest, koja ekonomska logika stoji iza investitora u kontekstu povrata investicije i stvaranja profita, ako projekt u samom startu ne može proizvesti električnu energiju koja je tržišno isplativa?

Tu dolazimo do uloge države u ovom projektu. Naime, u Zakonu o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji iz 2015. godine,

Postrojenja poput termoelektrane na plin ušla su u sustav poticaja za obnovljive izvore energije. Time je, de facto, plin proglašen obnovljivim izvorom energije. Apsurd ovog zakona je utoliko veći što je jedan od prioriteta u zakonu, dugoročno smanjivanje uvoza energenata, dok s druge strane, termoelektrane na plin ulaze u sustav poticaja za obnovljive izvore energije. Činjenica da je plin na neki način klasificiran kao obnovljivi izvor energije, dok se s

druge strane želi smanjiti ovisnost o uvoznim energentima, svjedoči o paradoksu državne energetske strategije. Ali upravo taj paradoks zapravo otkriva ekonomski motiv investitora u cijeloj priči, a to je sustav tržišnih premija.

Sustav tržišnih premija je suštinski, razlika između tržišne cijene električne energije i cijene otkupa koju proizvođač dogovori sa državom. Budući da je regulacijskom šaradom plin ušao u sustav obnovljivih izvora energija, to znači da će država subvencionirati proizvodnju električne energije na plin u mjeri potrebnoj da bi investitoru to bilo tržišno isplativo. U brojkama to znači da, ako na tržištu, cijena megavatsata košta 40 eura a proizvođač el.energije na plin je proizvede za 50 eura, država će proizvođaču kompenzirati razliku od tih 10 eura, između proizvodne i kupovne cijene na tržištu. Utoliko, inicijalna ekonomska neutemeljenost termoelektrane na plin, dobiva svoj smisao u epilogu sa državom i tržišnim premijama.

Cvitković i ostali znanstvenici, došli su do računice da bi u slučaju termoelektrane Peruća, država isplatila investitoru oko milijardu kuna tržišnih premija godišnje kroz subvencije za obnovljive izvore energije. Naravno, tih milijardu kuna bi platili porezni obveznici Hrvatske. Na samom kraju, to bi vodilo ka novom poskupljenju cijene struje, kao što smo već svjedočili na primjeru državnih subvencija “pravih” obnovljivih izvora energije.

MCC ekskluzivne nekretnine - čiji strateški interesi?

Činjenica koja izaziva posebni interes u cijeloj priči jest, da je idejni tvorac energetske mega projekta “Vis Viva”, firma “MCC ekskluzivne nekretnine”. Kao što samo ime firme kaže, fokus poslovanja firme su građevina i nekretnine. Između ostalog, firma je registrirana za čitav spektar djelatnosti, od prodaje robe do grafičkog dizajna, a ujedno i za poslove vezane za energetiku. Dodatni kuriozitet predstavlja informacija da je Zoran Burić, direktor MCC-a, suprug HDZ-ove ministrice vanjskih poslova, Marije Pejčinović Burić. Budući da se radi o privatnoj investiciji, podatak koji raspiruje znatizelju jest da je od prošle godine Vis Viva naveden kao državni strateški projekt s vrijednošću od četiri i pol milijarde kuna. Međutim, po zakonu o strateškim investicijskim projektima Republike Hrvatske, da bi država proglasila privatni projekt od državne strateške važnosti, jedan od uvjeta je da investitor prikaže dokaze o financijskoj sposobnosti koji uključuju revidirano godišnje financijsko izvješće. S registriranim temeljnim kapitalom od 50.000 kuna i zadnjim evidentiranim prihodom iz 2015. godine, s iznosom od 180.000 kuna, firma MCC luksuzne nekretnine ne ispunjava osnovni uvjet za ulazak domenu državnih strateških projekata.

Također, još jedan od uvjeta za prijavu je potvrda o ispunjenim obvezama plaćanja poreza i ostalih javnih davanja, što firma isto tako ne ispunjava, jer se nalazi na spisku firma koje ne isplaćuju plaće svojim zaposlenima. Po svemu navedenom, ostaje pitanje na temelju čega je

projekt Vis Viva dobio status državnog strateškog projekta.

S obzirom na to da je na globalnom nivou, količina pitke vode u konstantnom opadanju iz godine u godinu, dok s druge strane, potrošnja vode eksponencijalno raste, dok zalihe postaju sve važnijim nacionalnim strateškim resursom. S obzirom na to da otprilike 500.000 ljudi na području Splitsko-dalmatinske županije ovisi o pitkoj vodi iz Peruće i Cetine, samim time su i Peruća i Cetina od neusporedivo veće strateške važnosti za državu i njene građane od tržišno neisplativog privatnog energetskog projekta. S druge strane, IRENA, Međunarodna agencija za obnovljive izvore energije, je ove godine izradila izvještaj o obnovljivim izvorima energije za Jugoistočnu Europu. U tom je radu procijenjeno da Hrvatska ima potencijal od 740 GW u obnovljivim izvorima energije, od čega 532 GW u energiji vjetra i 120 GW u solarnoj energiji. Kad se tome pridoda da sektor solarne energije i energije vjetra imaju potencijal (uz adekvatne strategije) stvoriti daleko više novih radnih mjesta nego sektor fosilnih goriva, kao što je primjer u SAD-u, proglašiti termoelektranu na plin državnim strateškim projektom, samo svjedoči o promašenoj državnoj energetskoj strategiji, koja na kraju, ponovno ide na štetu građana i okoliša.

Izvor: bilten.org